

Tekel İdaresinin yabancı memleketlerde kurulmuş ve kurulacak ortaklıklara katılmasına yetki verilmesi hakkında kanun tasarısı ve Gümrük ve Tekel ve Bütçe Komisyonları raporları (1/193)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 838, 6/1495

29 . V . 1947

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Tekel İdaresinin yabancı memleketlerde kurulmuş ve kurulacak ortaklıklara katılmasına yetki verilmesi hakkında Gümrük ve Tekel Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 29 . V . 1947 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu arz ederim.

Başbakan

R. Peker

Gerekçe

İkinci Cihan Harbinin bir çok müstahsul memleketlerde yaptığı sarsıntı ve tahribat yüzünden buna mâruz kalan yerlerin ekserisinde bilhassa ilk maddeler kıtlığı başgöstermiş, harb felâketinden masun kalmış olan memleketlerin istihsal maddeleri için bu hal, yeni alıcılar bulmak hususunda müsait imkânlar vermiş, kolaylıklar sağlamıştır.

Normal ticari ve ekonomik duruma intikal sırasında husul bulan ve ihraç imkânı fırsatından âzami surette faydalanarak memleket ürünlerinin geniş mikyasta emin ve devamlı olarak sürümünü temin için harekete geçmek zamanı gelmiş bulunmaktadır.

Harbden evvel dünya piyasasında teessüs etmiş olan kuvvetli, düzenli rekabetler karşısında bu piyasalarda müşteri bulmak, rakipler arasında tutunmak müşkilâtı ve hattâ imkânsızlığı, bugünkü iktisadi şartlar karşısında âdeta ortadan kalkmış denilebilecek derecede zayıf peyda etmiştir. Bu elverişli durumdan ihraç maddeleri yetiştiren memleketler, dış piyasalarda lâıyk oldukları mevkiileri tutabilmek için yeni baştan iktisadi faaliyet ve teşkilâtlarını düzenlemek üzere gayretler sarfına başlamış, karşılaştıkları hususi vaziyetler müvacehesinde halin icabettirdiği tedbirleri almakta gecikmemiş, bu sahada faaliyetlerini genişletmeye çalışmakta bulunmuşlardır.

Bu meyanda Tekel İdaresi de kendi konuları arasında bulunup «yeni ekonomik düzende» gerek ilk madde ve gerek mamul halinde olarak ihraç imkânı bulunan elindeki maddelerin bu günkü alıcıları arasında kıymetlenmesini sağlamaktan ziyade dış pazarlar müstehliklerine doğrudan doğruya bunları arz etmeyi ve böylelikle de devamlı, sağlam ve daha verimli satış imkânları temin ederek memleket iç ekonomisinde beklenen ahengi tesise yardım etmenin daha nafi olacağı kanaatine varmış, bu düşünce ile satış imkânları olan dış piyasalarda tetkikler yaptırmış kısa bir zaman içerisinde çok isabetli bir işe girişilmiş olduğu neticesini almış bulunmaktadır.

Bu şekilde sürümünün artırılması istenilen Tekel mevzuuna dâhil ürünler arasında en fazla revaçta ve geniş bir döviz kaynağı bulunanı tütün teşkil etmekte ve dış piyasalarda yapılan tetkikat sırasında daha ziyade tütüne ait işlere ilgi gösterildiği anlaşılmakta olmasına göre bugünkü el-

verişli ekonomik durumdan hemen istifade edilmemesi halinde imkânların kaçırılması tehlikesinin mevcut ve her yerde birçok satıcısı ve binaenaleyh rakibi bulunan yaprak ve mamul tütün satışı işlerinin ancak uzun tecrübeler neticesi zamanla elde edilebilecek hususiyetler taşımakta bulunması, bu vazifenin Tekel'e verilmesini icabettirmiş ve bu müessesenin elinde bulunan tuz ve içki gibi diğer ihraç maddelerinin de aynı zamanda geniş miksâyta satılması imkânlarını sağlayacağı mülâhazası da tasavvuru kuvvetlendirir esbaptan bulunmuştur.

Belirtilen maksatları sağlamak üzere faaliyete geçecek olma Tekel İdaresinin bu sahada kullanması gereken sermayeyi temin etmesi, dış piyasalarda girişeceği işlerde de yalnız ticari prensip ve zaruretlerin icabettirdiği sürat ve serbesti ile çalışabilmesi için bu müessese muamelâtının tâbi tutulduğu kanuni takyidattan vâreste kalabilmek üzere bütün muamelelerinin yalnız hususi hukuk hükümlerine bağlı bulunması ciheti esas tutulmak üzere ilâştirilerek sunulan kanun tasarısı ihzar olunmuş ve yapılacak muamelelerin her suretle memleketin iktisadi programı dairesinde cereyanını temin için tahsis edilecek sermayenin nerelerde ve ne miktarda kullanılacağı Bakanlar Kurulunun takdirine bırakılmıştır.

Gümrük ve Tekel Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Gümrük ve Tekel Komisyonu

Esas No. 1/193

Karar No. 9

3. VI. 1947

Yüksek Başkanlığa

Tekel İdaresinin yabancı memleketlerde kurulmuş ve kurulacak ortaklıklara katılmasına yetki verilmesi hakkında Gümrük ve Tekel Bakanlığınca hazırlanarak 6/1495 sayılı ve 29 Mayıs 1947 tarihli Başbakanlık tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı komisyonumuzda Gümrük ve Tekel Bakanı Tahsin Coşkan ve Tekel İdaresi Ticaret satış Müdürü Kenan Yalçer hazır oldukları halde görüşüldü.

Tasarının gerekçesinde anlatıldığına ve komisyonumuzda yapılan açıklamalara göre ikinci Dünya harbinden sonraki bugünkü şartlar memleket ürünlerinin dış piyasalarda geniş miktarda sürümü için çalışmalara ve devamlı pazarlar tedarikine elverişli bulunmaktadır. Tekel Bakanlığı tarafından memleket dışında yaptırılan incelemelerle muteber bazı yabancı ticaret firmaları tarafından Bakanlığa yapılan teklifler bu müşahedeye hak verdirici bir niteliktedir.

Tekel konusu ürünlerimizin dış pazarlarda sürümünü ve değerlenmesini sağlamak esasen Tekel İdaresinin görevleri arasındadır. 4896 sayılı Kanununun 8 nci maddesi idareye yurt dışında fabrika, şube ve acentelikler kurmak için yetki vermiştir. 2359 sayılı Kanunla da yine

hariçte sigara ve tütün satmak için bir limitet şirket kurulmuştu. Bağlı tasarı ile Tekel İdaresine yabancı memleketlerde gerçek ve tüzel kişilerle birleşip özel hukuk hükümlerine tâbi ortaklıklar kurma veya bu suretle kurulmuş ortaklıklara katılma yetkisini istemektedir. Ortaklıklara katılma payı idarenin döner sermayesinden verilecektir. Ürünlerimize iyi bir gelecek sağlanacağı umulan bu teşebbüsü komisyonumuz memnunlukla karşılamış ve kanun tasarısını olduğu gibi kabule karar vermiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Gümrük ve Tekel

Komisyonu.Başkanı

Sözü

Mardin

Erzurum

Erzurum

S. Düzgören

K. Kamu

M. H. Göle

Kırşehir

İçel

Kastamonu

M. Erdem

S. İnankur

F. Mağara

Gerçek kişilerle ortaklık yapılmamak şartıyla esasa muhalifim

Eskişehir

I. H. Qevik

Mardin

Urfa

A. Şatana

O. Ağan

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/193
Karar No. 100

7 . VI . 1947

Yüksek Başkanlığa

Tekel İdaresinin yabancı memleketlerde kurulmuş ve kurulacak ortaklıklara katılmasına yetki verilmesine mütedair olup Başbakanlığın 29 . V . 1947 tarihli ve 6/1495 sayılı tezkeresi ile Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı Gümrük ve Tekel Komisyonu raporiyle birlikte Komisyonumuza verilmekle Gümrük ve Tekel Bakanı Tahsin Coşkan ve Maliye Bakanı Halid Nazmi Keşmir hazır oldukları halde incelenip görüldü.

Tasarı, İkinci Dünya Savaşı sonunda müstehlik memleketlerde göze çarpan mal darlığından ve tatmin edilmemiş ihtiyaçların tazyikından faydalanmayı Tekel mamüllerimizin sürümü için büyük bir fırsat saymakta ve bu sebeple Tekel İdaresine yabancı memleketlerde ortaklıklar kurmak suretiyle dış pazar müstehliklerine doğrudan doğruya mamül mal arz etmek imkânlarını sağlamayı derpiş etmektedir.

Her ne kadar Tekel Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 4086 sayılı Kanun ile Tekel İdaresine yurt dışında fabrika kurmak yetkisi verilmiş ise de, yabancı bir pazarın kendine has özellik ve şartları karşısında Tekel İdaresi tek başına bu nevi bir teşebbüse girişmek yetkisini hiç bir zaman kullanmamıştır.

Millî mahsullerimizden dış pazar müstehliklerinin zevklerine uygun bir şekilde mamul maddede elde etmek amacıyla yabancı pazarlarda yerleşmiş ve tutulmuş özel ve tüzel kişilerin tecrübe ve şöhretinden faydalanılması daha uygun görülmüş ve yeni bir kanun tasarısı ile İdareye bu yolda ortaklık kurma yetkisi verilmek is-

tenmiştir.

Komisyonumuzda cereyan eden müzakere sonunda Tekel İdaresinin yabancı memleketlerde kurulmuş ve kurulacak olan ortaklıklara katılması esas itibariyle uygun görülmüş ve fakat bu yetkinin yeni ve ayrı bir kanunla değil, esasen Tekel İdaresine yabancı memleketlerde fabrika, şube ve acentalıklar kurma yetkisi veren Tekel İdaresinin Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 4036 sayılı Kanununun 8 nci maddesine bir hüküm eklemek suretiyle temin yolu tercih edilmiştir. Bu görüşe Tekel ve Gümrük Bakanı ile Maliye Bakanı da katılmış olduklarından tasarı ayrı bir kanun mahiyetinden çıkarılarak mevcut kanunun sözü geçen maddesine bir hüküm eklenmesi suretiyle değiştirilmiştir.

Ayrıca, Tekel İdaresinin yurt dışında kuracağı ortaklıklara ayracağı sermaye miktarının âzami haddinin de tâyin ve tesbit edilmesi lüzumlu görülmüştür.

Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Bu rapor Sözcüsü
Edirne	Diyarbakır	Diyarbakır
M. N. Gündüzalp	C. Ekin	V. Dicleli
Afyon K.	Ankara	Ankara
Aydın	Diyarbakır	Diyarbakır
M. Aşkar	N. C. Akkerman	C. Gölet
R. Alpmann	İ. H. Tigrel	Ş. Uluğ
Kastamonu	Kocaeli	Niğde
M. Akalın	İ. R. Aksal	R. Gürsoy
Urfa		Yozgad
E. Tekeli		S. İçöz

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Tekel İdaresinin yabancı memleketlerde kurulmuş ve kurulacak ortaklıklara katılmasına yetki verilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Tekel İdaresi, yabancı memleketlerde kendi konuları ile doğrudan doğruya ilgili gerçek ve tüzel kişilerle birleşip özel hukuk hükümlerine tâbi ortaklıklar kurmaya veya bu suretle kurulmuş ortaklıklara katılmaya yetkilidir.

MADDE 2. — Tekel İdaresi birinci maddede yazılı ortaklıklar için sermaye olarak kendi döner sermayesinden en çok beş milyon Türk lirası tahsis etmiye yetkilidir. Bu miktar Bakanlar Kurulu kararıyla yarıya kadar artırılabilir.

Ortaklıklara tahsis edilecek sermayenin hangi memleketlerde ve ne miktarda kullanılacağı Maliye ve Gümrük ve Tekel Bakanlıklarının müşterek teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirtilir.

MADDE 3. — Tekel İdaresi yabancı memleketlerde birinci maddeye dayanarak kurduğu veya katıldığı ortaklıklara, ödenmiş sermayelerinin % 25 ini geçmemek üzere krediyle mal verilir.

Bu kredilerin tâbi olacağı faiz hadleri Tekel İdaresiyle ortaklıklar arasında kararlaştırılır.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunun Maliye, Gümrük ve Tekel Bakanları yürütür.

Başbakan
R. Peker

Devlet Bakanı
Başb. Yardımcısı

M. Ökmen

Devlet Bakanı
M. A. Renda

Adalet Bakanı
Ş. Devrin

Millî Savunma Bakanı
C. C. Toydemir

İçişleri Bakanı
Ş. Sökmensüer

Dışişleri Bakanı
H. Saka

Maliye Bakanı
H. N. Keşmir

Millî Eğitim Bakanı
Reşat Ş. Siner

Bayındırlık Bakanı
C. K. İncedayı

Ekonomi Bakanı
T. B. Balta

Sa. ve So. Y. Bakanı
Dr. B. Uz

Gümrük ve Tekel Bakanı
T. Coşkan

Tarım Bakanı
F. Kurdoğlu

Ulaştırma Bakanı
Ş. Koçak

Ticaret Bakanı
A. İnan

Çalışma Bakanı
Dr. S. Irmak

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Tekel Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 4036 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair 4896 sayılı Kanuna bazı hükümler eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 20.V.1946 tarihli ve 4896 sayılı Kanunun 8 nci maddesine aşağıdaki hükümler eklenmiştir:

İdare, yukarıki hükümler dairesinde yurt dışında ortaklıklar da kurabilir. Ancak bu ortaklıklara İdarenin döner sermayesinden ayrı lacak paraların toplamı 7,5 milyon lirayı geçmez. Bu ortaklıklara İdarece ödenmiş sermayenin % 25 ine kadar kredi ile mal verilir.

MADDE 2. — Hükümetin 4 ncü maddesi aynıyla kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 5 nci maddesi aynıyla kabul edilmiştir.